

**Ex.phil. – utredning om mulige endringer ved
NTNU**

03.04.2009

Anne Borg

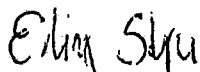
leder

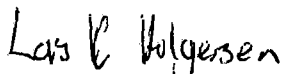
Bjørn Andersen

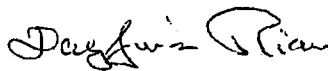
Monica Rolfsen

Erling Skjei

Lars Kristian Holgersen

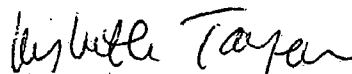
Dagfinn Rian

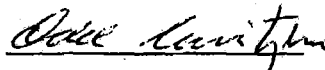
Steinar Westin

Tom Arnesveen

Lisbeth Tangen

Odd Lauritzen

Sekretær

**Ex. phil. – utredning om mulige endringer ved
NTNU**

03.04.2009

Anne Borg /s/

leder

Bjørn Andersen /s/

Dagfinn Rian /s/

Monica Rolfsen /s/

Steinar Westin /s/

Erling Skjei /s/

Tom Arnesveen /s/

Lars Kristian Holgersen /s/

Lisbeth Tangen /s/

Odd Lauritzen /s/

Sekretær

Innholdsfortegnelse

	side
1 Sammendrag	4
2 Bakgrunn og mandat	5
2.1 Bakgrunn	5
2.2 Mandat for utvalget	6
2.3 Utvalgets sammensetning	6
2.4 Arbeidsprosessen	7
3 Ex. phil. ved NTNU – dagens status	7
3.1 Dagens innhold i ex. phil.	7
3.1.1 Læringsmål	7
3.1.2 Pensum	8
3.1.3 Faglig innhold	8
3.1.4 Undervisning	8
3.1.5 Øvingsoppgaver og eksamenskrav	8
3.1.6 Evaluering	8
3.2 Gjennomføring av ex. phil. i 2008	9
3.2.1 Forelesninger og seminarer	9
3.2.2 Antall studenter og frafall	9
3.2.3 Kostnader	9
3.2.4 Evalueringer	9
3.3 Spørreundersøkelsen	9
3.3.1 Hovedfunn fra spørreundersøkelsen	10
4 Materiell med betydning for utvalgets arbeid	10
4.1 Tidligere NTNU-utredning vedrørende ex. phil.	10
4.2 Studenttingets initiativ – STi-sak 18/7	11
4.3 Sivilingeniørutdanningens erfaring med utvikling av læringsmål	12
4.4 Ex. phil. ved UiB	12
5 Utvalgets anbefalinger	13
5.1 Ex. phil. - felles emne for alle eller tilpasset de ulike fagkulturene	13
5.2 Læringsmål	15
5.2.1 Dagens læringsmål	15
5.2.2 Forslag til nye læringsmål for ex. phil.	15
5.3 Faginnhold for det/de nye emnet/emnene	16
5.3.1 Ex. phil. faglig innhold	16
5.3.2 Kjernedelens pensum	16

5.3.3 Påbygningsdelen	16
5.4 Undervisningsmetoder	17
5.4.1 Undervisning	17
5.4.2 Vurderingsform	18
5.5 Plassering i studiene	19
5.6 Innpassing av ex. Phil. mellom universitetene	20
5.7 Ressursmessige konsekvenser av utvalgets forslag	21
6 Konklusjoner og anbefalinger	21

VEDLEGG

Vedlegg 1: STi-sak 18/07

Vedlegg 2: Innholdsfortegnelse – dagens pensum

Vedlegg 3: Spørreundersøkelsen

Vedlegg 4: Resultatene fra spørreundersøkelsen

**Vedlegg 5: "Læringsmål for studieprogram "Dublin Descriptor".
En NTNU-modell**

**Vedlegg 6: Utvalgets forslag til innhold i den felles kjernedelen i de
nye ex. phil.-emnene**

Vedlegg 7: Skissering av innhold – ulike tema i påbygningsdelen

Vedlegg 8: Beregning Examen philosophicum

1 Sammendrag

Utvalget foreslår at ex. phil. bør gis i flere studieområdespesifikke varianter med noen grad av tilpassing til studentenes valg av studieprogram. Utvalget mener at ex. phil. ved NTNU må være innholdsmessig likeverdig i forhold til ex. phil.-varianter som gis ved andre universiteter. Derfor foreslår utvalget at alle variantene av ex. phil. har en felles kjernedel som utgjør omtrent 2/3 av emnet. Innholdet i denne delen bør inkludere noen få sentrale tenkere fra filsofihistorien (f.eks. Platon, Aristoteles, Descartes, Hume og Kant), den vitenskapelige revolusjonen, vitenskapsteori og etikk. I denne delen av pensumet foreslås at eksempler velges med utgangspunkt i det aktuelle studieområdet. Den studieområdespesifikke delen, påbygningsdelen, bør utgjøre ca. 1/3 der eksempler og oppgavevalg søker å optimalisere relevansen mellom ex. phil. og de aktuelle studieprogrammene.

Antall varianter vil måtte avveies i forhold til måloppnåelse og ressursbehov. Utvalget foreslår seks varianter til erstatning for dagens EXPH0001, tre varianter for sivilingeniør-, sivilarkitekt- og realfagstudiene fordelt på de tre fakultetene IME, IVT og NT der sivilarkitektsstudiet (AB-fakultetet) knyttes opp i mot IVT-varianten og sivilingeniørstudentene ved SVT følger plasseringen for sin teknologiretning, en variant ved HF-fakultetet, en variant ved SVT-fakultetet (unntatt sivilingeniørstudiet) og en variant for medisinstudentene ved DMF. For de fleste av disse variantene vil studenttallet være så stort at det vil være behov for flere paralleller.

Utvalget foreslår følgende overordnede læringsmål for kjernedelen av ex. phil.:

I ex. phil. skal studentene gjennom en historisk og systematisk innføring i filosofiske, etiske og vitenskapsteoretiske emner bli i stand til å forholde seg reflektert til sitt eget fagområde samt til vitenskapene generelt. Studentene skal øves opp i vitenskapelig og kritisk tenkemåte og i vitenskapelige arbeidsmåter.

Utvalget foreslår at seminarundervisningen i ex. phil. styrkes gjennom mindre seminargrupper på inntil 30 studenter. Seminarene anbefales å innbefatte undervisningsaktiviteter med studentmedvirkning i form av blant annet muntlige presentasjoner. Obligatorisk oppmøte på minimum fire av seks seminarer anbefales for å kunne gjennomføre denne typen aktiviteter. Utvalget foreslår videre at det oppnevnes "ex. phil.-kontakter" for hver ex. phil.-variant for å ivareta samvirke med de aktuelle fagmiljøene. Utvalget anbefaler at det innføres mappeevaluering i emnet med to skriftlige arbeider som teller 20% hver og en avsluttende eksamen som teller 60%.

Utvalget foreslår kun en mindre endring i eksisterende styrevedtak angående plassering av ex. phil. for å ivareta de personalmessige og infrastrukturmessige behov utvalgets forslag innebærer. Dagens vedtak åpner for ulik plassering av ex. phil. og utvalget mener at NTNU i løpet av en fireårsperiode bør evaluere erfaringer med en plassering av emnet senere enn i første studieår.

Utvalget mener at ex. phil. i den foreslåtte formen vil kunne innpasses med 7,5 studiepoeng ved andre universitet, men presiserer at dette er opp til disse institusjonene å avgjøre.

Utvalgets forslag til endringer i ex-phil. innebærer at betydelige økonomiske ressurser utover dagens nivå må tilføres Filosofisk institutt for å kunne gjennomføre den anbefalte undervisningen.

2 Bakgrunn og mandat

2.1 Bakgrunn

I følge universitets- og høyskoleloven § 3-2 kan Departementet fastsette at bestemte emner på inntil 20 studiepoeng skal inngå i en grad. I henhold til Stortingsmelding 27 i 2001 (Kvalitetsreformen) skal alle utdanninger "inneholde elementer av etiske, forskningsmetodiske og vitenskapsteoretiske emner knyttet til utdanningens formål og egenart." Departementet støttet Mjøs-utvalgets tilråding om at ex. phil. og ex. fac. skulle inngå i de nye treårige lavere gradene. Spørsmålet er dermed hvordan emnet kan utformes på best mulig vis. Universitetene i Norge opererer i dag med ulike varianter av ex. phil..

Examen philosophicum (ex. phil.) ved NTNU er et emne som skal ha en studieforbereende rolle og bidra i allmenndannelsen av studenter innen academia, samtidig som ex. phil. inngår som en del av gradene ved NTNU. Ved innføringen av studiepoeng i 2003 ble ex. phil. redusert fra 5 vektall (tilsvarende 15 studiepoeng) til 7,5 studiepoeng.

Ved NTNU gjennomføres ex. phil. i dag som et felles emne hvor alt innhold er likt for alle studenter. Dette ble vedtatt av Styret ved NTNU i 2004. Vedtak i styresak 31/04: NTNUs utdanningsprofil og innføringsemnene ved NTNU, sier følgende: "*Ex. phil. skal være likt for alle studenter ved NTNU. Studieprogramspesifikke behov skal ivaretas ved tilpasninger i øvingsopplegget. Ex. phil. bør primært legges til 1.semester, men dette kan fravikes dersom faglige hensyn tilsier det.*" Dette vedtaket ble i samme styresak tatt inn som endring i forskrift om studier ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).

Høsten 2006 ble det gjennomført en studentundersøkelse ved NTNU i samarbeid med Sentio. Et av spørsmålene i denne undersøkelsen gikk som følger: "Har du utbytte av de obligatoriske emnene (Ex. phil. og Eksperter i Team)?" Rapporten fra undersøkelsen viser at kun 4 % krysset av for svaret "i svært stor grad" og 13 % for "i stor grad". Fra studenter på lavere grads nivå ligger hovedvekten av svarene på "i liten grad" og "verken eller". Rapporten fra denne undersøkelsen oppsummerer at studentene i liten grad mener de har utbytte av de obligatoriske emnene.

Studenttinget har blant annet på bakgrunn av Sentios undersøkelse, behandlet "*Eksamen philosophicum*" (STi-sak 18/07) og oppfordret Rektor til å nedsette et utvalg som går igjennom ex. phil.-emnets form og innhold. I denne STi-saken ble gjort et grundig arbeid med utredning og høringer som gir et verdifullt grunnlag å arbeide videre på. Papirene i saken følger vedlagt som vedlegg 1.

Filosofisk institutt har utarbeidet egne sluttrapporter for ex. phil. for hvert semester der emnet er undergitt en totalvurdering. Rapportene gjenspeiler at ex. phil. har ulike utfordringer så vel av praktisk (gjennomføring av undervisningen til svært store grupper) som faglig karakter (mange studenter med lav motivasjon for faget).

Siv.ing.-evalueringen (2008) konkluderer med at det er grunn til å se nærmere på de "ikke-teknologiske" emnene i studiet. Terminologien "ikke-teknologisk" foreslås endret til perspektivemne for ikke å gi assosiasjoner om at det er emner som ligger helt på siden av studiene. Et hovedargument er at disse emnene skal komplettere og utvide perspektivet ved teknologiske studier og gjøre totaliteten bedre. Den internasjonale evalueringskomiteen for siv.ing. mener at omfanget av "ikke-teknologiske" emner er passe, men at emnetilfanget bør

gjøres mer målrettet. *Kriteriet for valg av "ikke-teknologiske emner" er at emnet skal gi et positivt faglig bidrag til at studieprogrammets læringsmål blir nådd.*

2.2 Mandat for utvalget

Utvalget skal ta utgangspunkt i Universitets- og høyskolelovens § 3-2 og St.mld. nr.7 (2007-2008). Disse gir de viktigste føringene for hvordan Examen philosophicum skal gjennomføres ved institusjonene. I tillegg er NTNUs strategiplan og Studenttingets vedtak i sak 18/07, Den internasjonale evalueringskomiteen for siv.ing. sine vurderinger samt de semestervise sluttrapportene for ex. phil. fra Filosofisk institutt, vesentlige dokumenter som skal tas med i vurderingene.

Utvalget skal vurdere dagens læringsmål for ex. phil. og drøfte hvordan læringsmålene best kan nås og de endringer som utvalget vil foreslå .

Eksempler på aktuelle spørsmål er om:

1. ex. phil. fortsatt bør være likt på alle studier, eller tilpasset de ulike fagkulturene
2. plassering i studiet (semester)
3. økt anvendelse av alternative, pedagogiske undervisningsmetoder
4. innpassing mellom universitetene
5. eventuelle ressursmessige konsekvenser som utvalgets forslag til endringer måtte ha

Endelig frist for innstillingen fra utvalget ble satt til 28.02.09. (Fristen ble senere utvidet til 01.04.09).

2.3 Utvalgets sammensetning

Representant for realfag:

Professor Anne Borg, anne.borg@ntnu.no , leder

Representant for teknologi:

Professor Bjørn Andersen, bjorn.andersen@ntnu.no

Representant fra humaniora:

Førsteamanuensis Dagfinn Rian, dagfinn.rian@hf.ntnu.no

Representant fra samfunnsvitenskap:

Førsteamanuensis Monica Rolfsen, monica.rolfsen@iot.ntnu.no

Representant fra medisin:

Professor Steinar Westin, steinar.westin@ntnu.no

Representant for ex. phil./ Filosofisk institutt:

Universitetslektor Erling Skjei, erling.skjei@hf.ntnu.no

Studentrepresentanter:

Lars Kristian Holgersen, larskrho@stud.ntnu.no (IVT)

Nils Skuncke, skuncke@stud.ntnu.no (SVT), fram til 20.02.09

Tom Arnesveen, arntom@stud.ntnu.no (HF), fra 04.03.09

Ekstern representant:

Bibliotekdirektør Lisbeth Tangen, Universitetsbiblioteket i Trondheim, tidligere Trondheim folkebibliotek, lisbeth.tangen@ub.ntnu.no

Sekretariatet er plassert hos Prorektor for utdanning og læringskvalitet ved seniorrådgiver Odd Lauritzen., odd.lauritzen@ntnu.no

2.4 Arbeidsprosessen

Utvalget startet sitt arbeid med et konstituerende møte 17.10.08 og har i alt hatt 11 møter. Innstillingen gir forslag til nye læringsmål for ex. phil. og til løsninger på de fem punktene nevnt under pkt. 2.2 samt enkelte beslektede spørsmålsstillinger som utvalget har sett som naturlig å omtale. Utvalget vil gjøre oppmerksom på at omfanget av ex. phil. ikke har blitt vurdert selv om NTNU har et avvikende omfang i forhold til de andre universitetene (7,5 studiepoeng kontra 10 studiepoeng for øvrig institusjoner). Årsaken til dette er at dette aspektet ikke har vært en del av mandatet og at NTNU har et overordnet vedtak på at emnenes størrelse skal være 7,5 studiepoeng eller et multiplum av dette. Nærmere omtale av sentrale dokumenter og innsamlet materiale er gitt i punkt 4.

3 Ex. phil. ved NTNU – dagens status

Denne statusrapporten inneholder en oversikt over (i) undervisningstilbud m.m., (ii) antall studenter og frafall, (iii) kostnader og (iv) en kort presentasjon av resultat av diverse former for evaluering av emnet.

Først bør det nevnes at selv om ex. phil. (EXPH0001) skal være likt for alle studenter ved NTNU, gis det et eget undervisningsopplegg for kunst- og musikkstudenter (EXPH0002). EXPH0002s eksistens skyldes at disse studentgrupperingene hadde spesielle timeplansbehov, og at Filosofisk institutt sa seg villig til å tilby noe rettet mot disse studentenes interesse. I tillegg finnes det en distriktsvariant på 10 studiepoeng (EXPH6001). Den består av to deler, "Filosofi og vitenskapsteori (7,5 sp)" og "Logikk og argumentasjonsteori (2,5 sp)". Distriktsvarianten er egentlig et tilbud for studenter som ikke er immatrikulerte ved NTNU, men som likevel finner det hensiktsmessig å avlegge eksamen i ex. phil. ved NTNU. Ettersom det er EXPH0001 utvalget er bedt om se på, fokuseres det her på dette emnet.

3.1 Dagens innhold i ex. phil.

Informasjon om ex. phil. ved NTNU finnes på nettadressen http://www.exphil.ntnu.no/emne_1/Index.html. Informasjonen nedenfor er i hovedsak hentet fra dette nettstedet.

3.1.1 Læringsmål

Emnet har som hovedmål å gi et overblikk over de mest grunnleggende forutsetninger for debatter omkring kultur, samfunn, vitenskap og teknologi. Dette gjøres gjennom en bred historisk og systematisk innføring i filosofiske, etisk-politiske, argumentasjonsteoretiske og vitenskapsteoretiske emner. Det er også et mål å øve studentene i argumentativ og

vitenskapelig skriving og i kritisk refleksjon og diskusjon med utgangspunkt i aktuelle og pensumrelevante tema.

3.1.2 Pensum

Lærebok er Dagfinn Døhl Dybvig & Magne Dybvig: *Det tenkende mennesket* (Trondheim: Tapir, 2003 ny/2. utgave). Hele boka er pensum. Innholdsfortegnelsen i læreboka er gjengitt i vedlegg 2. Hele pensum blir ikke gjennomgått i forelesningene. Hva som vektlegges, avhenger til dels av om forelesningene er på Dragvoll eller Gløshaugen og til dels av hvilke øvingsoppgaver som blir gitt (i det aktuelle semesteret).

3.1.3 Faglig innhold

Emnet gir en innføring i filosofiens og vitenskapens historie ved å trekke linjer fra antikkens verdensbilde til diskusjoner i vår egen samtid. Det greske synet på natur, vitenskap, håndverk og kunst blir gjennomgått, sammen med grekernes forståelse av moral, politikk, rasjonalitet og argumentasjon. Neste hovedtema er den vitenskapelige revolusjon og det moderne verdensbildet, som knyttes til nyere erkjennelsesteori og etikk. Videre behandles framveksten av de humanistiske vitenskapene og darwinistisk utviklingsteori. Dette følges opp av en presentasjon av grunnbegreper og tradisjoner i nåtidig vitenskapsteori, samt noen grunntema i nyere argumentasjonsteori og etisk-politisk teori. Emnet er delt inn i tre bolker:

1. Antikken
2. Den vitenskapelige revolusjon og nyere filosofi
3. Moderne vitenskapsteori.

3.1.4 Undervisning

Pensumgjennomgangen er fordelt mellom forelesninger (4 timer pr. uke i 10 uker) og seminarer (2 timer pr. uke i 6 uker). Forelesningene tar for seg de store linjene i pensum og gir en grunnleggende innføring i begreper og tenkere/posisjoner.

Seminarene er undervisning i mindre grupper (opptil 80 studenter), og dreier seg bl.a. om løsning og skriving av obligatoriske øvingsoppgaver. Formålet med seminarerne er å trene studentene i kritisk refleksjon og diskusjon med utgangspunkt i aktuelle og pensumrelevante temaer.

3.1.5 Øvingsoppgaver og eksamenskrav

Det gis øvingsoppgaver innenfor hver av de tre bolkene nevnt ovenfor. To øvingsoppgaver må leveres og være godkjent før man kan gå opp til eksamen. Øvingsoppgavene kan skrives i grupper på inntil fem studenter. Gjennom diskusjoner og oppgaveskriving skal studentene øves i vitenskapelig og filosofisk argumentasjon i så vel muntlig som skriftlig form.

Hver enkelt oppgavebesvarelse skal være på 3 - 6 sider, ca. 400 ord per side (bruk for eksempel Times New Roman, 12 pkt., 1,5 i linjeavstand). Studentene får tilbakemelding i form av skriftlige kommentarer.

3.1.6 Evaluering

Emnet avsluttes med en 4 timers skriftlig eksamen hvor kandidaten testes i både filosofi og vitenskapsteori. Emnet karaktersettes etter ordinær karakterskala (A - F).

3.2 Gjennomføring av ex. phil. i 2008

3.2.1 Forelesninger og seminarer

I 2008 ble det avholdt ni forelesningsserier (hver på 40 [2x2x10] t.), hvorav en i vårsemesteret og åtte i høstsemesteret. Høsten 2008 ble det i tillegg avholdt fire parallelle repetisjonsforelesninger (2 t.), hvorav to på Dragvoll og to på Gløshaugen.

Det ble avholdt 48 seminar (hvert på 12 [6x2] t.), hvorav fire i vårsemesteret og 44 i høstsemesteret. (Det kan legges til at seminarene var på 24 t. fram til høstsemesteret 2006.) Undervisningen ble ledet av en seminarleder med minimum masterkompetanse i filosofi. En læringsassistent bistod seminarlederen. Seminarene var rettet mot skriving av øvingsoppgaver. Disse oppgavene ble kommentert av læringsassistentene.

3.2.2 Antall studenter og frafall

Totalt var 3910 studenter oppmeldte, hvorav 822 i vårsemesteret og 3088 i høstsemesteret (høst). Av disse møtte 3165 til eksamen, hvorav 620 i vårsemesteret og 2545 i høstsemesteret. Strykprosenten var på ca. 21,5 % i vårsemesteret og ca. 15,5 % i høstsemesteret.

3.2.3 Kostnader

Kostnader, angitt som avrundete tall i kr., for gjennomføring av ex. phil. med utgangspunkt i aktiviteten i 2008 var:

Fastlønn, adm. (2 1/2) og vitenskapelig ansatte (8)	6.500 000
Variabel lønn (læringsassistenter, timelærere, retting)	900.000
Sensur	750.000
Drift, annum	450.000
Totalt:	8.600.000

Kostnaden ved drift av distriktsvarianten (avvikling av eksamen) og musikk- og kunstvarianten er inkludert i tallene.

3.2.4 Evalueringer

Som ledd i kvalitetssikringen har det blitt opprettet referansegrupper i de senere årene. I høstsemestrene 2006-2008 samt vårsemesteret 2006 ble det i tillegg gjennomført nettbaserte spørreundersøkelser. Lenke til undersøkelsene med oppfordring om å svare ble sendt ut via e-post til alle oppmeldte studenter. Svarprosentene ved disse undersøkelsene har vært lavere enn ønskelig, og gir grunn til å være forsiktig med å trekke altfor sikre konklusjoner ut fra svarene. Med dette i mente gjengis her relevante element fra undersøkelsene. Det er klar tendens til at ex. phil. oppfattes som mindre arbeidskrevende og enklere enn andre emner med tilsvarende omfang. Omtrent halvparten av studentene sier at de er enige eller svært enige i at de har lært noe som de vurderer som verdifullt. Mange uttrykker at det ville ha vært bra om det undervisningsopplegget som går på skriving av oppgaver med tilbakemelding, hadde blitt styrket. Det mest slående ved studentenes tilbakemeldinger er at de spriker i ulike retninger, noe som gjør det vanskelig å trekke entydige konklusjoner.

3.3 Spørreundersøkelsen

Som et ledd i utvalgets arbeid ble det vinteren 2009 gjennomført en undersøkelse blant studenter som går i tredje år på bachelorstudier og fjerde år på sivilingeniør- og

medisinstudier, og som har avlagt sin ex. phil.-eksamen ved NTNU. Spørreundersøkelsen og resultatene fra denne er gitt i vedlegg 3 og 4. Generelt kan det sies at vår undersøkelse bekrefter de funn som Filosofisk institutt har avdekket i sine evalueringer (pkt. 3.2.4) og grunnlaget fra STi-sak 18/07 (pkt. 4.2).

3.3.1 Hovedfunn fra spørreundersøkelsen

Det er lav svarprosent på spørreundersøkelsen, 27,9%. Allikevel er det klare svar de studentene, som besvarte undersøkelsen, kommer med. Den mest representative gruppen er sivilingeniør- og arkitektstudenter, med 256 respondenter som har svart på undersøkelsen.

Hele 96 % av alle som svarte på spørreundersøkelsen brukte under normal arbeidsbelastning i emnet (≈ 12 t/uke). Hele 51% brukte 0-3t på ex. phil. i uka. Det er nærliggende å tro at dette innebærer at emnet preges av en «skippertakskultur». 84% av studentene svarer at de ikke prioriterer ex. phil. på lik linje med andre emner de tar.

Tallene fra spørreundersøkelsen antyder at studentene nedprioriterer forelesninger og seminar, men gjør obligatorisk aktivitet - øving - samt eksamenslesing. Ex. phil. blir ofte oppfattet som et «lett» emne, og blir derfor ikke prioritert av studentene. Rapporter fra referansegrupper o.l viser at det er lite oppmøte på forelesninger og seminar, og spørreundersøkelsen bekrefter dette.

Studentene mener er de viktigste temaene i ex. phil. er vitenskapsteori- og metode og etikk, noe som Studenttinget også påpekte i sitt vedtak i STi-sak 18/07. Dette er gjennomgående i besvarelsene. Videre etterlyses logikk, argumentasjonslære og akademisk skriving. Dette er vektlagt i forslaget som fremmes av ex. phil.-utvalget.

På spørsmål om læringsutbyttet ville vært større med karaktergivende gruppearbeid i emnet gir studentene en mindre klar tilbakemelding, dog med en viss tendens til at dette vurdertes som positivt.

4 Materieell med betydning for utvalgets arbeid

4.1 Tidligere NTNU-utredning vedrørende ex. phil.

I etableringsfasen av NTNU nedsatte daværende rektor "Komiteen for utvikling av felles innføringsemne for studenter ved NTNU" i mars 1996 og komiteen leverte sin innstilling i januar året etter. Flertallet sammendro sitt forslag på følgende måte:

Komiteen for utvikling av felles innføringsemne for studenter ved NTNU foreslår *et felles innføringsemne for samtlige studenter ved NTNU*. Dette emnet følger opp de føringer som Stortinget og Underdalsutvalget har lagt for et felles innføringsemne, og det ivaretar det som ex. phil.-tradisjonen har stått for. Følgende målsettinger ligger til grunn for emnet:

Et felles innføringsemne ved NTNU skal:

- 1) gi forståelse av samspillet mellom teknologi, natur, samfunn og kultur, skape nysgjerrighet overfor andre fag og gi økt forståelse på tvers av fagrensene.
- 2) gi en innføring i det kunnskaps-, holdnings- og assosiasjonsfellesskap universitetstradisjonen representerer, med hovedvekt på evnen til utvikling av vitenskapelig og kritisk tenkemåte.
- 3) gi et bidrag til dannelsen av fellesskapsfølelse ved NTNU og markere

NTNUs særlige profil i Norgesnettet.

Emnet i sin helhet er på 5 vekttall/24 belastningstimer. Komiteen foreslår at emnet består av *to moduler* på hver 2,5 vekttall/12 belastningstimer. Komiteens flertall foreslår følgende moduloppdeling og størrelse på modulene:

Modul 1: *Vitenskapsteori, filosofi- og vitenskapshistorie.* (50 % av hele emnet)

Modul 2 bestående av

Delmodul 2.1: *Språk og effektiv kommunikasjon. Demokrati, dialog og ledelse* (20 % av hele emnet)

Delmodul 2.2: *Vitenskap, teknologi, miljø og kultur.* (30 % av hele emnet)

Som nevnt tidligere ble det felles ex. phil. ved NTNU i 2003 redusert til 7.5 studiepoeng med et pensum som delvis dekket begge de to modulene ovenfor, men med vekt på Modul 1.

4.2 Studenttingets initiativ – STi-sak 18/07.

Studenttinget har på eget initiativ satt ex. phil. ved NTNU på dagsordenen i sak STi-sak 18/07 og på den måte vært sterkt delaktig til at herværende utvalg ble oppnevnt. Initiativet begrunnes i omleggingen i 2003 der omfanget av ex. phil. ble halvert til 7,5 studiepoeng. Studenttinget uttrykker at *det er på tide med en evaluering av hvorvidt emnets potensial oppfylles og om målene med emnet nås* og oppsummerer sine vurderinger på følgende måte:

Studenttinget oppfordrer Rektor til å nedsette et utvalg som går igjennom ex. phil.-emnets form og innhold.

Studenttinget NTNU mener at:

- *Emnet må legges opp på en slik måte at studentene føler at de har et faglig- og dannende utbytte av å ta emnet, både i forhold til videre utdanning og i arbeidslivet.*
- *Etikk, argumentasjonslære, samfunnsforståelse, kritikk, innovasjon og vitenskapsteori må få et større fokus, enn det får slik emnet er i dag. Undervisningen må legges opp på en slik måte at viktigheten av disse temaene blir tydelig for studentene, og ikke forsvinner i filosofihistoriens navn og årstall.*
- *Etikk bør være en vesentlig komponent, både ut i fra et individuelt og et kollektivt perspektiv, slik at studentene får innsikt i hvilke etiske problemstillinger de kan møte underveis i studiet og ute i arbeidslivet.*
- *Argumentasjonslære i emnet må gi studentene evnen til å bryte ned en tekst, og bygge den opp igjen basert på samme fakta men med studentenes egne budskap.*
- *Samfunnsforståelse må være sentralt, for at studenten skal få forståelse for hvordan samfunnet er bygd opp og gi studentene innblikk i universitetets plass i samfunnet.*
- *En nyskapende og kritisk holdning er viktig for at studenten skal få en forståelse av hvordan ny vitenskap utvikles.*
- *Vitenskapsteoriens grunnproblemer og anvendelse bør behandles mer grundig.*
- *Undervisningen må legges opp slik at selve filosofihistorien og vitenskapshistorie benyttes som grunnlag for å gi studentene den forståelsen og kunnskapen de skal tilegne seg gjennom emnet, i stedet for at de kun lærer selve historien.*
- *Ordningen med felles innlevering av øvingsoppgaver må evalueres og endres slik at studentene må arbeide med hver oppgave for å få dem godkjent.*

- *Både øvingsoppgaver og eksamensoppgaver må lages på en slik måte at det kreves et større perspektiv og en dypere forståelse fra studentens side.*
- *Ex. phil. skal fremdeles være obligatorisk, slik at man bygger på felles holdninger på tvers av fakulteter og institutt, men gjennomføringen må vinkles mot de ulike fagretninger.*

4.3 Sivilingeniørutdanningens erfaringer med utvikling av læringsmål.

På møte 01.12.08 var prodekanus Olav Fagerlid invitert til å presentere prosess og erfaringer med bruk av "Dublin Descriptor- metoden" for utvikling av læringsmål. Metoden og tilpassing av denne til NTNUs sivilingeniørstudier er oppsummert i vedlagte FUS-notat datert 14.03.06, "Læringsmål for studieprogram "Dublin Descriptors". En NTNU-modell?", (vedlegg 5). I denne diskusjonen kom det fram følgende synspunkter. Trykket på å utvikle læringsmål for enkeltemner vil generelt øke og også gjelde for ex. phil. Læringsmålene må bli mer eksplisitt og gi mer og klarere informasjon til studentene. Fagmiljøene er ofte usikre på hva studiene skal føre fram til. Det kan ofte være en utfordring å involvere eksterne i prosessene for å få gode læringsmål i det dette krever inngående kjennskap til våre studiestrukturer. I utvalgets videre arbeid med læringsmål for ex. phil. kan det være formålstjenelig å ta utgangspunkt i læringsmålene fra sivilingeniørutdanningen.

Følgende punkter fra de overordnede målene for sivilingeniørstudiene ble spesielt nevnt som relevante for ex. phil.:

Utdanningen skal gi:

- *Gode vitenskapelige basiskunnskaper som utgangspunkt for metodeforståelse, anvendelse, omstilling, faglig fornyelse og innovasjon.*
- *Trening i å definere og analysere sammensatte oppgaver, "analytisk problemløsning".*
- *Etiske verdier og grunnholdninger som styrker forståelsen av ingeniørfagenes rolle i et helhetlig samfunns- og miljøperspektiv.*

4.4 Ex. phil. ved UiB

Etter en gjennomgang av oppleggene for ex. phil. ved de øvrige universitetene fant utvalget at opplegget for "seminarmodellen" ved UiB pekte seg ut som ekstra interessant, ikke minst ut fra den foreliggende mandatteksen. Faglig koordinator Rune J. Falch fra Institutt for filosofi og førstesemesterstudier (FoF) ved UiB ble invitert til møtet 16.12.08 og presenterte et opplegg som hadde stor relevans til utvalgets arbeid. "Seminarmodellen" ved UiB ble utviklet på slutten av 90-tallet som et svar på høye strykprosjenter for ex. phil., noe som har bedret seg vesentlig som et resultat av omleggingen av undervisningen og evalueringsformen. Strykprosjenten ligger i dag på 4 – 6 %. Modellen ble fullt implementert høsten 2003 og har noen karakteristiske elementer. En har ulike opplegg for det enkelte fakultet (seks varianter) der det er utviklet eget læremateriell og et opplegg der en tar hensyn til fakultetenes ulike fagprofil. En har valgt en tematisk vinkling av stoffet framfor en historisk presentasjonsform. Ex. phil. inngår som 1/3-del av studentenes første semester. Generelt har en felles læringsmål for ex. phil. supplert med mer spesifikke mål for hver fakultetsvariant.

Læringsmålene for ex. phil. ved UiB er uttrykt som

[...] å gi studentane ei innføring i universitetet sine idétradisjonar så vel som universitetet sine tenkje-, arbeids- og skrivemåtar

gjennom

[...] eit overordna filosofisk perspektiv på akademisk kultur og danning.

Det pedagogiske opplegget beskrives som prosessorientert der studentene arbeider med det filosofiske på forskjellige måter, gjennom deltakelse i undervisningen (forelesninger og seminarer á 25 studenter) og gjennom egenstudier. Studentene holder muntlig presentasjon av fagstoff i plenum i seminarene. De skriver utkast til tekst, som de får tilbakemelding på gjennom individuell veiledning av fagperson. Basert på dette arbeidet skriver de sin semesteroppgave.

Ex. phil. er inndelt i to, en alfa del (filosofihistorie) og en beta del (vitenskapsfilosofi og logikk). For hver av delene stilles det obligatoriske arbeidskrav til studentene:

- Oppmøte til minimum 7 av 9 seminarer
- Skrive utkast til seminaroppgave
- Presentere en del av pensum muntlig i seminarsammenheng
- Få individuell veiledning fra fagperson på bakgrunn av eget utkast
- Avsluttende "breddetest" (multiple-choice)
- Lovere seminaroppgave med et omfang på ca. 1500 ord. Oppgaven karakterettes.

Hvert år tar vel 2000 studenter ex. phil. ved UiB. I 2008 ble det gitt 204 kurs (forelesninger og seminarrekker), som innbefattet 24 forelesningsrekker. I årsverk tilsvarte ressursinnsatsen 21 hele undervisningsårsverk. Nær all undervisning skjer i høstsemesteret og gjør at en betydelig andel av de ansatte er ansatt i 50 % stilling som universitetslektor.

5 Utvalgets anbefalinger

I henhold til gjeldende styrevedtak (S-sak 31/04) utgjør ex. phil. ett av tre fellesemner i bachelorstudiene og de integrerte 5-årige masterstudiene ved NTNU. Ex. phil. skal være felles for alle studieprogram, og studieprogramspesifikke elementer skulle ivaretas gjennom øvingsopplegget. Dette styrevedtaket sier også at fellesemnene skal ses som en integrert del av fagstudiet og plasseres ut fra hensynet til studieplanstruktur og en helhetlig vurdering av fellesemnenes funksjon i studieprogrammene.

Tradisjonelt har ex. phil. hatt en rolle som studieforberedende emne og plasseringen i første semester reflekterer denne tiltenkte funksjonen. Praksis når det gjelder plassering og utforming av ex. phil. varierer i dag mellom utdanningsinstitusjonene. Eksempelvis har realfagstudiene ved UiO ulik plassering av ex. phil. i bachelorstudiet avhengig av studieprogram, mens man ved UiB har ex. phil. i første semester for alle studier.

5.1 Ex. phil. - felles emne for alle eller tilpasset de ulike fagkulturene

Ex. phil. er i dag felles for alle studenter ved NTNU med unntak av de som følger EXPH0002. I dagens form er det bl.a. av ressursmessige grunner ikke laget studieprogramspesifikke øvingsoppgaver.

Som det framgår av STi-sak 18/07 mener studentene at det faglige utbyttet av dagens ex. phil. ved NTNU er begrenset. Emnet oppfattes å vektlegge vitenskapshistorie i for stor grad. Andre

tema etterspørres i emnet, som kan bidra til å gjøre emnet mer faglig relevant og interessant. Den internasjonale evalueringskomiteen for sivilingeniørstudiene påpeker at innholdet i ex. phil. må gjøres mer relevant for disse studieprogrammene. Den arbeidsinnsatsen studentene legger i emnet er vesentlig mindre enn for andre emner, noe som viser at et stort antall studenter nedprioriterer emnet. På bakgrunn av innspillene fra Studenttinget og den internasjonale evalueringskomiteen for sivilingeniørstudiene, samt resultatene fra spørreundersøkelsen og evalueringene foretatt av undervisningen i ex. phil.-emnet, mener utvalget at det er behov for endringer som imøtekommer en del av disse innspillene. Endringene bør gjøres for å styrke rollen til ex. phil. ved NTNU.

Etableringen av et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk vil fordre klare læringsmål for studieprogram og enkeltemner med hensyn til blant annet kunnskaper og kvalifikasjoner. I denne forbindelsen skal ex. phil. bidra til læringsmålene på lik linje med alle andre emner som inngår i studieprogrammene. For å kunne bidra til læringsmålene i NTNUs bredde av bachelorprogram og integrerte 5-årige masterprogram vil det være en klar fordel om ex. phil. i noen grad har elementer tilpasset de ulike studieområdene. Etter utvalgets vurdering kan ikke dette ivaretas i tilstrekkelig grad ved tilpasninger i øvingsopplegget slik det er fastsatt i gjeldende styrevedtak (S-sak 31/04).

Utvalget foreslår på denne bakgrunn at ex. phil. gis i flere studieområdespesifikke varianter med noen grad av tilpassing til studentenes valg av studieprogram. Utvalget mener at ex. phil. ved NTNU må være innholdsmessig likeverdig i forhold ex. phil.-varianter som gis ved andre universiteter. Derfor foreslår utvalget at alle variantene av ex. phil. har en felles kjernedel som utgjør omtrent 2/3 av emnet. Innholdet i denne delen bør inkludere noen få sentrale tenkere fra filsofihistorien (f.eks. Platon, Aristoteles, Descartes, Hume og Kant), den vitenskapelige revolusjonen, vitenskapsteori og etikk. I denne delen av pensumet foreslås at eksempler velges med utgangspunkt i studentenes ulike studievalg. Den studieområdespesifikke delen, påbygningsdelen, bør utgjøre ca. 1/3 der eksempler og oppgavevalg søker å optimalisere relevansen mellom ex. phil. og de aktuelle studieprogrammene. En kort beskrivelse av innholdet er gitt i avsnitt 5.3 og en utdyping i vedlegg 6.

Antall varianter vil måtte avveies i forhold til måloppnåelse og ressursbehov. Utvalget foreslår seks varianter til erstatning for dagens EXPH0001, tre varianter for sivilingeniør-, sivilarkitekt- og realfagstudiene fordelt på de tre fakultetene IME, IVT og NT der sivilarkitektstudiet (AB-fakultetet) knyttes opp i mot IVT-varianten og sivilingeniørstudentene ved SVT følger plasseringen for sin teknologiretning, en variant ved HF-fakultetet, en variant ved SVT-fakultetet (unntatt sivilingeniørstudiet) og en variant for medisinstudentene ved DMF. For de fleste av disse variantene vil studenttallet være så stort at det vil være behov for flere paralleller.

Realfag, sivilingeniør- og sivilarkitektstudiene er foreslått delt i tre varianter knyttet hovedsaklig til vertsfakultetet for programmene. Disse tre variantene gjenspeiler at studieprogrammene har ulike profiler innenfor realfags- og teknologiområdene gitt av den faglige profilen til vertsfakultetene. I tillegg har realfag- og sivilingeniørstudiene ved ett og samme fakultet fellestrekk som gjør det naturlig å gruppere disse sammen. Antallet studenter muliggjør også en slik oppdeling. Når det gjelder sivilingeniørarkitektstudiet, foreslås at dette studieprogrammet knyttes til varianten ved IVT-fakultetet ut fra en vurdering av at dette studiet har tilknytningspunkter spesielt til sivilingeniørprogrammet Bygg- og miljøteknikk.

Når det gjelder de femårige lærerutdanningene, har de i dag ex. phil. på svært ulike tidspunkt i studiet. Ex. phil. er i noen tilfeller plassert i første (samfunnsfag) eller andre (realfag) semester, men også senere i studiet, f. eks. i sjette semester (språkfag og geografi) eller senere (språkfag). I studieplanen for språkfag sies at "en god emneprogresjon i undervisningsfagene er prioritert som viktigere enn å få ex. phil. i starten av studiet. Utbyttet av ex. phil. vurderes også som faglig verdifullt lenger ut i studiet, da forståelsesgrunnlaget gjerne er utvidet". Dette synes å innebære at ex. phil. i noen studieprogram innenfor femårig lærerutdanning fungerer som et studieforberedende emne og i andre mer som et allmenndannende emne. Utvalget mener at ex. phil. for lærerutdanningene bør knyttes opp mot de aktuelle undervisningsfagene. Utvalget anbefaler derfor at lærerutdanningene følger ex. phil.-varianten med størst korrelasjon med valgt fagstudium.

Utvalget foreslår:

- o at seks varianter (til erstatning for dagens EXPH000) opprettes: tre for realfag-, sivilingeniør- og sivilarkitektstudiene, en for studiene ved HIL, en for studiene ved SVT og en for medisinstudiet ved DMF.
- o at ex. phil. har en felles kjernedel som utgjør omtrent 2/3 av emnet, men med eksempler rettet mot den aktuelle varianten.
- o at innholder i den resterende 1/3 av emnet, påbygningsdelen, tilpasses de ulike studieområdene.

5.2 Læringsmål

Læringsmål for ex. phil. forutsettes utviklet i tråd med det nye kvalifikasjonsrammeverket utarbeidet av Kunnskapsdepartementet og i tråd med de overordnede læringsmål for de enkelte studieprogrammene.

5.2.1 Dagens læringsmål

Dagens ex. phil. har følgende læringsmål:

"Emnet har som hovedmål å gi et overblikk over de mest grunnleggende forutsetninger for debatter omkring kultur, samfunn, vitenskap og teknologi. Dette gjøres gjennom en bred historisk og systematisk innføring i filosofiske, etisk-politiske, argumentasjonsteoretiske og vitenskapsteoretiske emner. Det er også et mål å øve studentene i argumentativ og vitenskapelig skriving og i kritisk refleksjon og diskusjon med utgangspunkt i aktuelle og pensumrelevante tema."

5.2.2 Forslag til nye læringsmål for ex. phil.

Ex. phil. skal som ett av mange emner innenfor studieprogrammene bygge opp under studieprogrammenes overordnede læringsmål. Ex. phil.-utvalget foreslår at læringsmålene for emnene deles i en fellesdel (kjernedelen) som gjelder for alle varianter av emnet og en del spesifikk for de ulike studieområdene.

Utvalget foreslår følgende overordnede læringsmål for ex. phil.

I ex. phil. skal studentene gjennom en historisk og systematisk innføring i filosofiske, etiske og vitenskapsteoretiske emner bli i stand til å forholde seg reflektert til sin eget fagområde, samt til vitenskapene generelt. Studentene skal øves opp i vitenskapelig og kritisk tenkning og i vitenskapelige arbeidsmåter.

Læringsmål for delene som skal være spesifikke for de ulike variantene (påbygningsdelene) må utvikles i et samarbeid mellom Filosofisk institutt og det/de aktuelle fakultet(ene).

5.3 Faginnhold for det/de nye emnet/emnene

Utvalgets mandat og sammensetning gjør det ikke naturlig å gi et detaljert forslag til faglig innhold i de nye ex. phil.-emnene ut over de overordnede faglige retningslinjene.

5.3.1 Ex. phil. faglig innhold

Som nevnt, foreslår utvalget at de ulike variantene har en felles kjernedel (2/3) i tillegg til spesifikke tema (1/3), en påbygningsdel. Selv om kjernepensumet er felles, kan det etter utvalgets mening tilrettelegges på ulike måter i de ulike variantene. Bl.a. kan oppgaver og eksempler vinkles med utgangspunkt i studentenes fagtilhørighet.

5.3.2 Kjernedelens pensum

Utvalget foreslår at kjernedelens pensum består av filosofi- og vitenskapshistorie med vekt på noen få sentrale tenkere samt moderne vitenskapsteori: Gjennom en historisk tilnærming skal studentene gis en *systematisk* innføring i grunnleggende filosofiske problemstillinger, særlig innenfor kunnskapsteori, vitenskapsteori og etikk, og bli presentert for sentrale sider ved den såkalte vitenskapelige revolusjonen. Forslaget vil sikre et innholdsmessig likeverdighet med de øvrige universitetene. I vedlegg 6 er gjengitt en mulig nærmere konkretisering og detaljering av det faglige innhold som et utgangspunkt for den videre bearbeiding i regi av Filosofisk institutt.

5.3.3 Påbygningsdelen

Utvalget foreslår at temaene i påbygningsdelen av ex. phil. i hver variant velges i samråd med de ulike studieområdene. Utvalget vil understreke at Filosofisk institutt som har det faglige ansvaret for ex. phil., også må ha ansvaret for å utarbeide innholdet i påbygningsdelen. Fagmiljøene skal imidlertid trekkes aktivt inn.

Som et bidrag til å legge til rette for en rask saksgang videre, har utvalgets medlemmer uformelt innen egne rekker drøftet hvilke tema som kunne være aktuelle for de ulike variantene. Resultatet av denne prosessen var:

Studietype/fakultet	Aktuelle hovedområder
Sivilingeniør-, sivilarkitekt- og realfagstudiene	Etikk Argumentasjonsteori
HF	Estetikk Hermeneutikk (fortolkningslære)
SV	Argumentasjonsteori Menneskesyn/bevissthetsfilosofi Politisk filosofi og menneskesyn
DMF	Etikk

Utvalget foreslår at arbeidet med å konkretisere innholdet og læringsmål i den fakultetsspesifikke delen av ex. phil. starter raskt og gjøres til en del av høringsrunden til fakultetene. En ser for seg at hvert fakultet utpeker inntil to hovedtema som utdypes i påbygningsdelen av emnet. En kort beskrivelse av de ulike temaene listet i tabellen over er gitt i vedlegg 7.

5.4 Undervisningsformer og vurdering

5.4.1 Undervisning

Som beskrevet i avsnitt 3.1 og 3.2 har undervisningen i ex. phil. bestått av en kombinasjon av forelesninger og seminarer. To skriftlige oppgaver gjennomført i grupper fra en til fem studenter har blitt krevd godkjent for adgang til eksamen i emnet. Evalueringene i emnet og spørreundersøkelsen gjennomført som et ledd i utvalgets arbeid har vist at mange studenter legger liten arbeidsinnsats i emnet og at de ikke arbeider jevnt gjennom semesteret, men tar "skippertak" like før eksamen. Dette er en situasjon utvalget mener det er viktig å få gjort noe med. Det bør etterstrebtes at studentene jobber jevnt gjennom semesteret med dette emnet så vel som med andre emner i studiene sine. Jevnere arbeidsinnsats forventes også å øke det faglige utbyttet av ex. phil..

Utvalget ser det som vanskelig å gjøre endringer i forelesningene, som nødvendigvis vil bli for store forsamlinger. Utvalget mener dog at bruk av studieområdespesifikke eksempler og vinklinger på vitenskapshistoriske og vitenskapsteoretiske temaer kan bidra til å øke interessen og styrke studentenes oppfatning av emnet som relevant for sitt eget studium. Utvalget foreslår å opprettholde omtrent samme timetall for hver variant av ex. phil. som det er i EXPH0001 i dag.

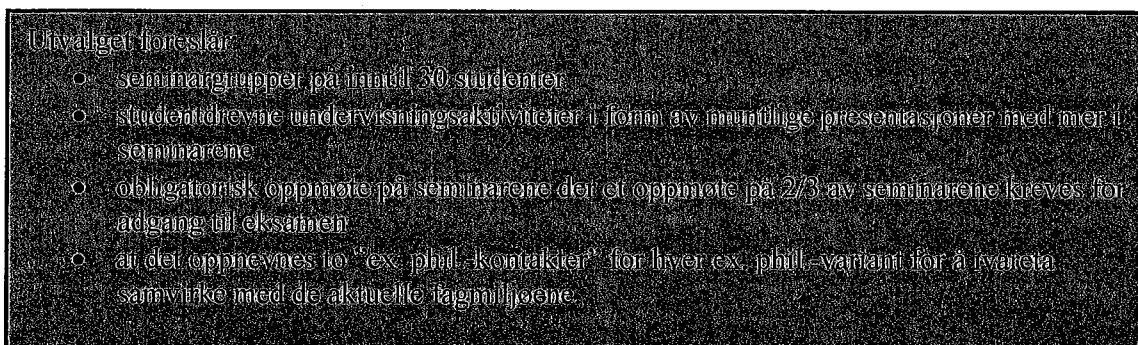
I dagens situasjon er det gjennomgående bedre oppmøte på seminarene, der det blant annet arbeides med de skriftlige innleveringene i emnet, enn i forelesningene. Seminargruppene teller i dag opptil 80 studenter. For å utnytte potensialet i seminarene foreslår utvalget at gruppestørrelsen i seminarene reduseres til inntil 30 studenter. Denne gruppestørrelsen gjør det mulig å gjennomføre studentdrevne undervisningsaktiviteter i seminarene, noe som gjennomføres med gode resultater ved UiB. F.eks. kan studentene få i oppgave å presentere utvalgte deler av pensum, presentere resonnementer rundt spørsmål som gis, eller presentere utkast til svar på øvingsoppgaver og bidra til diskusjoner rundt tema som er blitt presentert. På denne måten mener utvalget at læringsutbyttet av seminarene kan økes betraktelig. I tillegg vil denne formen gi studentene trening i presentasjonsteknikk.

Redusert gruppestørrelse vil både kreve økte personalressurser og et større antall grupperom. Utvalget foreslår å beholde antall seminar timer på dagens nivå (6 x 2 timer) ut fra infrastrukturmessige hensyn.

Større vekt på bidrag fra studentene i seminarene fordrer imidlertid at studentene i stor grad er til stede på disse. Dette er løst ved UiB ved at det er obligatorisk oppmøte på seminarene (studentene må delta på sju av ni seminarer). Det har så langt ikke vært krav om obligatorisk oppmøte på seminarene i ex. phil. ved NTNU, men obligatorisk oppmøte benyttes for en rekke andre emner. Flertallet i utvalget mener at dersom studentdrevne undervisningsaktiviteter skal gjennomføres i seminarene, så fordrer dette at studentene er til stede. På denne bakgrunn foreslås obligatorisk oppmøte på seminarene, der studentene må

være til stede på minimum 2/3 av seminarene (fire av seks seminarer). Et mindretall på ett utvalgsmedlem er ikke enig i dette forslaget.

Som et viktig element for å styrke forankringen av ex. phil.-emnet opp mot de ulike studieområdene foreslår utvalget at det etableres formaliserte roller som faglige "brobyggere", ex. phil.-kontakter, som er engasjerte kolleger fra de aktuelle studieområdene de ulike ex. phil.-variantene dekker og som oppnevnes som faglige kontaktpersoner mot ex. phil.-faglærere. Ex. phil.-kontaktene skal bistå med synspunkter på fagprofil og relevans og opptre sammen med ex. phil.-lærere overfor studentene ved noen anledninger i løpet av semesteret. Med en slik ordning kan en oppnå både en reell og opplevd høyere relevans av ex. phil. inn i de enkelte studieområdene, og kanskje kan det til og med fremme faglige dialoger som kan bli fruktbare også ut over selve undervisningsarenaen.

Utvalget foreslår:

- seminargrupper på inntil 30 studenter
- studentdrivne undervisningsaktiviteter i form av muntlige presentasjoner med mer til seminarene
- obligatorisk oppmøte på seminarene der et oppmøte på 2/3 av seminarene kreves for adgang til eksamen
- at det oppnevnes to "ex. phil.-kontakter" for hver ex. phil.-variant for å ivareta samvirke med de aktuelle fagmiljøene.

5.4.2 Vurderingsform

I dag teller eksamen i ex. phil. 100%. To av tre skriftlige oppgaver må være godkjent for at studentene skal få adgang til eksamen. I spørreundersøkelsen ble studentene bedt om å vurdere om karaktergivende skriftlige arbeider ville bidra til økt utbytte av ex. phil.. Svarene på dette spørsmålet var ikke entydige.

Utvalget mener at karaktergivende skriftlige arbeider kan bidra til øke studentenes arbeidsinnsats i emnet og foreslår innføring av mappevurdering med karakter basert på

- to skriftlige arbeider som teller 20 % hver
- avsluttende eksamen som teller 60 %.

Utvalget mener at avsluttende eksamen må være en ordinær eksamen og ikke "multiple choice", som benyttes ved UiB. Videre må hver av delene i mappen bestå for at emnet som helhet skal bestås.

Utvalget har diskutert om de skriftlige arbeidene skal gjennomføres individuelt, slik det gjøres ved UiB, eller gruppevis, slik det praktiseres ved NTNU i dag med grupper opptil fem medlemmer. Argument for individuell innlevering av arbeider er at dette krever selvstendig arbeid. Filosofi er et "tenkefag", og hver enkelt får vist sitt faglige nivå gjennom å levere en individuell oppgave. En unngår å bli avhengig av å inngå kompromisser og eventuelle "gratispassasjerer". Ikke minst trenes en opp til selvstendig tenkning og selvstendig arbeid. Argumenter for gruppelevering er at filosofi også er et "diskusjonsfag". En får en tilleggseffekt med trening i gruppearbeid, og det er mindre ressurskrevende både å veilede og

rette. Gruppearbeid kan også løfte seminarene ved at en samler et antall grupper i seminarer som da allerede er vant til å diskutere med hverandre.

En kan moderere problemet med gruppearbeid gjennom en faglig introduksjon omkring gruppearbeid som arbeidsform der grupped medlemmene selv blir enige om ambisjonsnivå, arbeidsinnsats og kjøreregler ved etablering av en forpliktende gruppekontrakt. Dette er noe som benyttes med stor suksess i andre fag.

Det er også mulig å la dette være opp til studentene selv, slik at man kan være 1-4 personer bak et arbeid. Det gjør det mulig å velge samarbeidspartnere med omtrent samme ambisjonsnivå som en selv og dermed minimere problemet med at arbeidsbelastningen blir ujevnt fordelt. Utvalget ser at studentene kan ha ulike faglige preferanser, arbeidsformer og ambisjoner når det gjelder skriftlige arbeider og foreslår at en fleksibel ordning, som praktiseres i dag ved NTNU, gjennomføres der studentene selv velger om de vil levere individuelle arbeider eller i grupper på inntil fire medlemmer. Utvalget er av den oppfatning at gruppene ikke bør ha mer enn fire deltakere.

Utvalget foreslår

- mappevurdering med to karaktergivende skriftlige arbeider som hver teller 20% og en avsluttende eksamen som teller 60%
- alle delene av mappen må bestås for at studentene skal bestå emnet
- skriftlige karaktergivende arbeider som gjennomføres individuelt eller i grupper på inntil fire studenter

5.5 Plassering i studiene

I tillegg til spørsmålet om ex. phil. som felles emne omfatter gjeldende styrevedtak plassering i studiene gjennom følgende to vedtak:

- *Fellesemnene ses som en integrert del av fagstudiet og plasseres ut fra hensynet til studieplanstruktur og en helhetlig vurdering av fellesemnenes funksjon i studieprogrammet.*
- *Ex. phil. bør primært legges til 1.semester, men dette kan fravikes dersom faglige hensyn tilsier det.*

Komiteen konstaterer at skillelinjene i syn på plassering av ex. phil. i studiet i hovedsak går mellom realfag/teknologi på den ene siden og øvrige fagområder ved NTNU på den andre. En grunn til dette kan være behovet for ha matematisk-naturvitenskapelige basisfag ved starten av studiene for den første gruppen.

Det finnes gode argumenter for ulike plasseringer av ex. phil. i de enkelte studieprogrammene. Å plassere ex. phil. på et tidlig tidspunkt i studiet vil kunne videreføre den studieforberedende funksjonen emnet tradisjonelt har hatt og som er viktig for mange studieprogram. Denne plasseringen åpner for en koordinering mellom for eksempel Humstart, ex. Phil. og ex. fac.. Studentene er forberedt på et bredere spektrum av emner tidlig i studiet. Emnet kan fungere som en felles overbygging for alle NTNU-studenter.

Større fleksibilitet mht. plassering av emnet kan argumenteres for ut fra at en slik ordningen i større grad tar hensyn til ulikheter i progresjon og egenart til de ulike studieprogrammene. Dermed kan læringsmålene til ex. phil. tydelig bygge opp under studieprogrammets overordnede læringsmål. Videre kan ex. phil. få en tydelig rolle som et perspektiv- og refleksjonsemne, og undervisningen kan gis til mer modne studenter, som har en del kunnskaper innen eget fagfelt.

For øvrig vil utvalget peke på at eksisterende styrevedtak gir en fleksibilitet i forhold til plassering av ex. phil. basert på faglige behov i studieprogrammene, som inkluderer en god plassering for å underbygge programmenes læringsmål. For å få en bredere erfaring med hvordan ex. phil. fungerer når det er plassert senere i studiene enn første studieår, foreslår utvalget at erfaringene fra studieprogram som velger en slik ordning, evalueres i løpet av en fireårsperiode.

De endringene som utvalget foreslår med hensyn til oppdelingen av ex. phil. i flere varianter og seminarer i mindre grupper, har både bemanningsmessige og infrastrukturmessige konsekvenser, som tilsier at det ikke er gjennomførbart at de fleste studenter primært skal ha emnet i første semester. Behovet for grupperom vil øke betraktelig. Undervisningen vil også kreve flere ansatte. Utvalget er av den klare oppfatning at en stor skjevfordeling av undervisningen i løpet av studieåret gir uheldige personalmessige konsekvenser som bør unngås ved NTNU. Med andre ord betinger utvalgets forslag til endringer i ex. phil. at undervisningen i emnet fordeles jevnere mellom høst- og vårsemesteret.

Utvalget foreslår derfor en mindre justering av gjeldende styrevedtak:

- Fellesemnene ses som en integrert del av fagsindret og plasseres ut fra hensynet til studieplanstruktur og en helhetlig vurdering av fellesemnenes funksjon i studieprogrammet.
- Ex. phil. bør primært legges til i studieår, men dette kan fravikes dersom faglige hensyn tilsier det.

5.6 Innpassing av ex. phil. mellom universitetene

Utvalget vil presisere at avgjørelsen om innpassing av ex. phil. fra NTNU ved en annen utdanningsinstitusjon i Norge ligger til den aktuelle utdanningsinstitusjonen (gjennom Nasjonalt fagråd for filosofi). Når det er sagt, ser ikke utvalget noen god grunn til at NTNU-studenter ikke skal få godkjent emnet som ex. phil. (7,5 sp) ved de øvrige universitetene. Dette er basert på følgende punkter:

- (i) Et ex. phil. som er tilpasset de ulike fagkulturene, bør ikke skape vanskeligheter, siden dette er en modell som, om enn i noe ulik grad, er innført ved UiB og UiT.
- (ii) At antall tema og tenkere reduseres noe, skulle heller ikke forhindre en godkjenning, fordi utvalgets forslag i realiteten innebærer en klar faglig styrking av ex. phil. ved NTNU.
- (iii) Ex. phil. vil fortsatt være et emne som tar sikte på å gi en innføring i grunnleggende filosofiske problemstillinger, og det faglige ansvaret vil i siste instans ligge hos Filosofisk institutt.